

ВОДИЧ ЗА РАЗГОВОР ФОКУС ГРУПА КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ

ГРУПА: Грађани _____

ДАТУМ И ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ: _____

МЕСТО: _____

МОДЕРАТОР: Наташа Ранђеловић _____

Уводне информације модератора

Поштовани,

Хвала вам што сте издвојили време и пристали да учествујете у фокус групном истраживању. Ви сте учесници дијалога у истраживању ставова грађана као заинтересованих субјеката о оквиру Програма „Екосистем 3“, односно пројекта „који реализује Зелена листе Србије преко своје чланице удружења грађана Виллаге а уз уз финансијску подршку Шведске.

Циљеви истраживања су:

1. Утврдити мишљења, оцене и ставове грађана учесника у дијалогу на фокус групи о проблематици климатских промена, посебно утицаја на поједине области – пољопривреда, шумарство, инфраструктура, урбанизам, енергетика, здравље, биодиверзитет и др.
2. Утврдити оцене учесника у раду фокус групе грађана о степену њихове информисаности и каналима информисања о стању климатскох промена и могућностима прилагођавања, као и европским еколошким стандардима, стратешким и нормативним опредељењима на националном и локалном нивоу.
3. Сагледати мишљења учесника у раду фокус групе грађана о улози и активностима локалне самоуправе и цивилног сектора – организација цивилног друштва, стручних институција и др. у прилагођавању измењеним климатским условима..

Фокус групно истраживање је једна од новијих техника у истраживању ставова која се заснива на дијалогу учесника и реализује према посебним принципима ове врсте истраживања. Циљ дијалога/разговора је прикупљање података о мишљењима, осећањима, ставовима, искуствима, идејама и реакцијама о климатским променама и прилагођавању измењеним климатским условима. Слободни сте да образложите своје мишљење, своје погледе на питања у вези са тиме и да их аргументујете. Сваки пример из вашег искуства нам је драгоцен. Није нам једини циљ да своје виђење испричате нама, већ и да ви међусобно у дијалогу размените мишљења и искуства.

Кроз питања ће вас водити модератор Наташа Ранђеловић која ће припремити и извештај о резултатима рада фокус групе грађана.

Поверљивост података биће загарантована и све што кажете у групи може се користити само за потребе овог истраживања.

Групе проблема око којих ће модератор развити дискусију:

Увод у тему: Климатске промене су већ сасвим очигладне и несумњиво да њима у значајној мери доприноси и човек својим деловањем. Прогнозе за период до средине , а посебно до краја овог века нису оптимистичне и захтевају акцију на свим нивоима и у свим срединама. Посебно се то односи на рударско-индустријске центре као што је град Бор које називају «црним еколошким тачкама». Борба противу климатских промена а посебно прилагођавање измењеним климатским условима у различитим областима друштвеног живота је дуготрајан процес који мора да се води на основу дефинисаних јавних политика, стратегија и програма.

1. Које промене климе сматрате најважнијим и како утичу на поједине области развоја друштва?
2. Како оцењујете стање промена климе у Бору, а посебно у вези са стањем животне средине?
3. Да ли су вам позната нека национална или локална документа у којима се утврђују активности у борби противу климатских промена и прилагођавању на измењене климатске услове?
4. Да ли су вам познате могуће у неопходне мере прилагођавања које се могу променити у појединим областима?
5. Шта мислите на које друштвене групе климатске промене посебно утичу – старе и младе, жене, становнике града и села и др.?

Увод у тему: Без адекватних, потпуних и благовремених информације о променама климе не могу ни планирати ни реализовати активности прилагођавања на измењене климатске услове. Општа је оцена да грађани нису довољно информисани ни о досадашњим трендовима климатских промена а посебно о прогнозираним климатским применама. У току су значајне промене у каналима и начинима информисања јавности, а док се проблематика климатских промена све више

усложњава и компликује, информација је више а истовремено садржаји информација су све површнији.

6. Како оцењујете степен информисаности грађана и осталих заинтересованих субјеката о климатским променама у Бору и шире, као и о европским климатским политикама, стратешким и нормативним одређењима на националном и локалном нивоу?
7. Шта учесници дијалога мисле које канале информисања када се ради о проблематици климатских промена уопште грађани најчешће користе и зашто (класичне медије – штампу, телевизију и радио, или интернет медије-медијске портале, интернет сајтове друштвене мреже и др.)?
8. Да ли користе одређене апликације или сајтове за информисање о подацима о стању и прогнозама промена климе (сајт Републичког хидрометеоролошког завода, Дигитални атклас климе и и др.)?
9. Да ли су задовољни укупним информисањем преко свих канала о климатским променама и шта мисле шта би требало мењати и унапређивати?

Увод у тему: Борба противу климатских промена и за прилагођавање измењеним климатским условима обухвата различите секторе друштва и захтева учешће бројних субјеката и заинтересованих страна у дужем временском периоду. Посебно је важна улога локалних заједница јер се климатске промене различито манифестују у појединим срединама. На пример, дугорочне прогнозе показују да ће подручје источне Србије бити посебно погођено климатским променама, нарочито сушом и екстремним климатским догађајима.

10. Да ли мислите да су грађани у довољној мери укључени и какав је њихов допринос у доношењу и праћењу реализације докумената локалне климатске политике? Да ли грађани Бора треба да буду активнији у настојањима на прилагођавању климатским променама? Како обезбедити да грађани више учествују у одлучивању о климатској политици у различитим областима?
11. Како се најбоље организовати у локалној заједници да би се обезбедило боље информисање и веће учешће грађана у одлучивању – формирање посебних тела, примена савремених ИКТ, обука доносиоца одлука и сарадника градске управе и др.?
12. Како видите улогу цивилног сектора - невладиних организација, стручних и образовних организација и институција, медија и др.? Које активности невладиних организација су важне за прилагођавање климатским променама?

Упутство за организатора и модератора фокус групе о климатским променама:

1. Изабрати и на разговор позвати групу од 6 до 12 учесника.
2. У групи треба да буду представници грађана из различитих делова града и различитих структура.
3. Потребно је водити рачуна да међу учесницима фокус групе грађана буду одговарајуће заступљени представници оба пола.
4. Рад фокус групе почиње уводним информацијама модератора о циљу организовања фокус групе и циљевима дијалога на фокус групи, главним питањима о којима ће се разговарати а затим модератор организује дијалог према питањима постављеним у водичу.
5. Не морају се обрадити сва питања наведена у водичу, али би било потребно развити дијалог о бар по једном питању из сваке групе питања.
6. Модератор подстиче дијалог учесника, евидентира оцене и мишљења учесника, посебно слагање или неслагање дела или свих учесника око неких оцена и мишљења.
7. Није дозвољено да модератор утиче на заузимање ставова учесника фокус групе.
8. Састанак фокус групе не треба да траје више од два сата.
9. По завршетку рада фокус групе модератор саставља извештај о резултатима дијалога учесника по питањима наведеним у водичу. Уколико се у току дијалога покрену и друга питања у вези са главном темом она се такође евидентирају у извештају.

ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ И РЕЗУЛТАТИМА ФОКУС ГРУПЕ О КЛИМАТСКИМ ПРОМЕНАМА

ГРУПА: мештани села Брестовац код Бора

ДАТУМ И ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ: 13.10.2023. год. од 19 до 20.30h

МЕСТО: Брестовац

МОДЕРАТОР: Наташа Ранђеловић

У раду фокус групе учествовало је 9 људи, од којих 7 мушкараца и 2 жене. Присутни су различитих образовних и старосних структура, има запослених и пензионера.

У уводном делу модератор је упознала присутне са циљем организовања фокус групе и циљевима дијалога на фокус групи, главним питањима о којима ће се разговарати.

Затим је организован дијалог према питањима постављеним у водичу.

Ставови мештана дати су према питањима.

1. Које промене климе сматрате најважнијим и како утичу на поједине области развоја друштва?

Међу присутнима, троје кажу да су добро упознати са климатским променама и редовно прате информације о њима. Двоје су чланови НВО, један је по струци географ те је њихова информисаност о климатским променама, њиховим последицама и мерама прилагођавања већа у односу на остале присутне. Остали су чули за климатске промене. Међутим или делимично разумеју шта оне значе, односно знају да се ради о глобалном загревању и разумеју дрлимично последице, или не знају уопште шта климатске промене подразумевају већ су само чули за термин.

Као најважније промене климе сматрају подизање температуре, губитак прелазних годишњих доба, жарка лета, зиме које нису толико хладне и нема снега. Изражавају мишљење да овакве климатске промене лоше утичу на пољопривреду (све су чешће временске непогоде, дуги сушни периоди, без оштих зима, пренамножавају се штоточине и патогени што утиче на смањење приноса и повећање трошкова пољопривредне производње). Осим негативног утицаја на пољопривреду, који препознају као први у складу са орјентацијом овог подручја, наводе и негативан утицај на туризам (објашњавају као разлог зиме без снега, које не погодују зимском туризму, летње променљиво време које неповољно утиче на летњи туризам). Сматрају да постоји и негативан утицај на инфраструктуру која страда због оштећења од полава, града, ветра. Старији присутни препознају и негативан утицај на здравство и објашњавају то већим бројем оболелих, посебно од кардиоваскуларних обољења, па чак и међу млађом популацијом, веће смртности становништва, појаве нових болести, неприпремљеност здравствених служби за тоакве ситуације које им свима стварају проблеме када им је потребна здравствена заштита. Поједини присутни препознају и проблеме у енергетици што објашњавају потребмаа за новим изворима

енергије, да је организација преласка на њихову употребу у држави и локалној самоуправи спора, лоше организована и скупа. Као проблеме поједини старији учесници наводе и у области економије, односно наводе да због пораста трошкова у пољопривреди млади све више мигрирају у градове и не желе да се баве пољопривредом, да је социјални статус пољопривредника низак и да је немогуће преживети само од пољопривреде па млађим људима пољопривреда бива секундарна делатност, а примарна је најчешће у руднику.

2. Како оцењујете стање промена климе у Бору, а посебно у вези са стањем животне средине?

У последњих неколико година као проблеме изазване климатским променама увиђају:

-суше (овај пробем објашњавају малом количином падавина током зиме и летњим сушама услед којих настају проблеми у пољопривреди, мањом количином воде у рекама и језерима)

-поплаве (објашњавају да се дешава да долази до изливања реке што наноси штете онима чије су куће или имања поред реке, долази до спирања земљишта или потапање њива)

-загађење ваздуха (иначе живе у окружењу где је ваздух загађен, а сматрају да климатске промене додатно доприносе загађењу)

-смањење приноса у пољопривреди и веће потребе за агротехничким мерама (објашњавају да су узроци то што нема снега зими, јављају се каснији пролећни мразеви, касни вегетација, појављују се нове болести биљака и потреба за већим третманима пестицидима. Због свега тога имају мањи род или изостанак рода.)

Оцењују да долази до девестирања природних подручја, повећања расејавања прашине са јаловишта (што уништава пољопривредна земљишта у околини Бора), повећања загађења ваздуха (које такође загађује земљиште и пољопривредне производе), загађење водотокова и изворишта постаје веће због смањења количине воде, смањује се бројност инсеката опрашивача, смањује се бројност птица певачица што утиче на повећање бројности штетних инсеката, а то доводи до смањења приноса).

3. Да ли су вам позната нека национална или локална документа у којима се утврђују активности у борби против климатских промена и прилагођавању на измењене климатске услове?

Присутнима нису позната национална или локална документа која се односе на климатске промене и прилагођавање на њих. Мишљења су да се то вероватно налази у законским документима који се односе на поједине области (пољопривреда, здравље, водопривреда, урбанизам и сл.).

4. Да ли су вам познате могуће и неопходне мере прилагођавања које се могу применити у појединим областима?

Присутни најпре препознају мере прилагођавања које се могу применити у пољопривреди, као што су: уградња система за наводњавање, сетва хибридних сорти житарица које су толерантније на сушу, садња отпорнијих сорти воћа. Израђавају мишљење да нису довољно упознати са овим мерама и да им је потребно да се организује саветовање пољопривредника за прилагођавање климатским променама јер већина није упућена у то шта треба да ради.

Као другу област изражавају неопходност прилагођавања у енергетици и то: изградња ветропаркова и соларних паркова на непољопривредним земљиштима, коју је потребно законски решити и синхронизовати то са индивидуалним увођењем ових извора енергије у домаћинства. Било је субвенција локалне самоуправе и државе за то, али то није добро организовано и људи слабо имају интерес.

Обзиром да живе у близини рудника сматрају и да у индустрији треба применити чисте (зелене) технологије како би се смањило ослобађање гасова који узрокују климатске промене.

Половина присутних изражава став да су климатске промене и њихове последице проблем сваког грађана и да сваки грађанин може да да свој лични допринос, а најчешће су људи тога најмање свесни. Сматрају да је потребно континуирано радити на подизању свести и знања грађана за ублажавање климатских промена и прилагођавање на њих.

Такође су мишљења да је потребно радити на развијању потрошачке културе (сматрају да се тиме може смањити емисија штетних гасова, потошња воде, количина отпада, те тиме утицати на ублажавање климатских промена).

5. Шта мислите на које друштвене групе климатске промене посебно утичу – старе и младе, жене, становнике града и села и др.?

Један од присутних сматра да климатске промене највише утичу на старе и жене, због погоршања здравља, и на сеоско становништво због проблема у пољопривреди и већих штета које настају услед елементарних непогода. Остали сматрају да климатске промене на све групе утичу подједнако и да многи нису свесни те чињенице. То је разлог зашто сви треба да прате дешавања са климатским променама, да буду информисани о начинима прилагођавања.

6. Како оцењујете степен информисаности грађана и осталих заинтересованих субјеката о климатским променама у Бору и шире, као и о европским климатским политикама, стратешким и нормативним одређењима на националном и локалном нивоу?

Упитани да на скали од 1(нимало) до 5 (веома) оцене своју забринутост за климатске промене, учесници већином оцењују да су веома забринити (просечна оцена 4,54).

Већина сматра да је веома лоше информисана о климатским променама у Бору и шире, док два учесника сматрају да су веома добро информисани о климатским променама али не у конкретну ситуацију за Бор. Знања о климатским политикама имају само 2 учесника који су чланови НВО у оквиру којих са баве еколошким политикама.

7. Шта учесници дијалога мисле које канале информисања, када се ради о проблематици климатских промена, уопште грађани најчешће користе и зашто (класичне медије – штампу, телевизију и радио, или интернет медије-медијске портале, интернет сајтове друштвене мреже и др.)?

Грађани се о климатским променама најчешће информишу са интернета, односно преко друштвених мрежа, јер су најдоступније и има различитих мишљења. Старији учесници ипак највише користе телевизију као извор информација. Такође наводе да се информишу и од људи из окружења (комшија, породице), а да понекад и локалне НВО организују трибине на којима могу да добију информације. Сматрају ипак да је информација о климатским променама и прилагођавањима на њих мало, и често не знају где да пронађу употребљиве и тачне информације (јер има и потпуно опречних).

8. Да ли користе одређене апликације или сајтове за информисање о подацима о стању и прогнозама промена климе (сајт Републичког хидрометеоролошког завода, Дигитални атклас климе и и др.)?

Осим праћења временске прогнозе, ради организовања радова у пољопривреди, већина учесника не прати апликације и сајтове. Нису информисани где могу да нађу такве податке. Троје прате сајт РХМЗ-а, а то је постало актуелно тек од летос због временских непогода.

9. Да ли су задовољни укупним информисањем преко свих канала о климатским променама и шта мисле шта би требало мењати и унапређивати?

Учесници сматрају да се информисање о климатским променама може унапредити давањем конкретних препорука за одређена подручја о мерама адаптација (нпр. за градобитна или поплавна подручја потребно је саветовање пољопривредника, саветовање локалних заједница за прилагођавања за спречавање штета од елементарних непогода, препоруке за очување здравља). Пошто већина људи користи друштвене мреже као главни извор информација учесници предлажу да се информисање унапреди тако што ће се направити канали на друштвеним мрежама преко којих би се шириле информације о томе где заинтересовано становништво може да дође до тачних и употребљивих података о климатским променама и прилагођавањима на њих.

Podrška reformama u životnoj sredini

Volonterski servis Srbije

10. Да ли мислите да су грађани у довољној мери укључени и какав је њихов допринос у доношењу и праћењу реализације докумената локалне климатске политике? Да ли грађани Бора треба да буду активнији у настојањима на прилагођавању климатским променама? Како обезбедити да грађани више учествују у одлучивању о климатској политици у различитим областима?

Учесници сматрају да су грађани слабо заинтересовани, делом и због недостатка информација, и углавном нису укључени уопште. Преко Савета месних заједница то не функционише како би требало и углавном сматрају да то не треба они да раде већ локална самоуправа. Троје сматрају да свако треба да да свој лични допринос и да примењује мере прилагођавања.

11. Како се најбоље организовати у локалној заједници да би се обезбедило боље информисање и веће учешће грађана у одлучивању – формирање посебних тела, примена савремених ИКТ, обука доносиоца одлука и сарадника градске управе и др.?

Сматрају да се локална самоуправа не бави довољно овом проблематиком, али остављају могућност да они за то нису чули. Већина учесника сматра да је потребно формирати посебна тела у локалној самоуправи (сачињена од стручних и обучених људи) који би затим организовали трибине у месним заједницама како би укључили што већи број грађана. Такође већина сматра да је важна улога НВО у прилагођавању климатским променама.

12. Како видите улогу цивилног сектора - невладиних организација, стручних и образовних организација и институција, медија и др.? Које активности невладиних организација су важне за прилагођавање климатским променама?

За прилагођавање климатским променама као најважније улоге НВО сматрају:

- прикупљање ставова грађана
- организовање обука за локално становништво
- учешће у јавним расправама приликом доношења локалних докумената
- информисање грађана

Модератор фокус групе
Наташа Ранђеловић
Друштво младих истраживача Бор

Фото:

